

Hesło na lěto 2018

Bóh praji: Ja chcu lačnemu dać ze studnje žiweje wody darmo.

Zjewjenje Jana 21,6b

Hišće džensa klinča mi markantne słowa superintendenta Gerharda Wirtha we wušomaj: „Jemu chce so pić.“ Předowaše před polsta lětami w Tuchorskej cyrkwi w Budyšinje na serbskich kemšach wo 42. psalmje: „Jako jeleń jachli po čerstwej wodze, tak zdychuje moja duša, Božo, k tebi.“ Što je druhého prajił, hižo njewěm, ale tu te słowo zawostaji we mni wulki začišć. Jelenj chce so čerstweje wody pić.

Čłowjek dyrbi pić, wšako wutraje jenož tři dny bjez wody. Najpozdžišo po 72 hodžinach zastupja wulke škody na čěle, kotrež móžeja hač k smjerći wjesć. Tehodla bě zastaranje z čerstwej wodu stajnje wulki problem za čłowjestwo. Židowski lud pućowaše přez puscinu do slubjeného kraja. Hdyž njemóžeše Mójzas garantować zastaranje z wodu, tak lud přećiwo njemu mórkotaše, zo bych radšo w Egyptowskej wumrěli. (4 Mójzas 20) Tola Bóh da Mójzasej kij do ruki, z kotrymž dwójce wo skału dyri. Čerstwa woda započa ze skały bžeć.

Džensa nimamy w našim kraju nuzu z wodu. Wotwjertnjemy honač – a hižo běži strowa woda z njeho. Za mnohich je tuta woda lěpša hač wšitke wody, kotrež móžemy sej w blešach domoj nosyć. Njetřebamy sej mysle wo tym činić, kotre techniske napinanja su třebne, zo bychmy čerstwu wodu měli. Woda so we hłubokich studnjach hromadźuje, klumpa so horje, so rjedži a skónčnje přez cyły system rofow kóždy dom a kóždy bydenje docpěje. Smy so tak na tutón luksus zwučili, zo smy zapomnili, kak surowje je, hdyž nimaš čerstweje wody.

Napić so čerstweje wody – to je elementarna žadosć čłowjestwa a za nas samozrozumliwy standard našeho žiwjenja. Je to zdobom wobraz za naše žiwjenje: Nosymy hobersku žadosć za žiwjenjom w sebi. Přeco zaso jewi so potřeba za čerstwym žiwjenjom, za nowymi začiščemi, za

dožiwjenjemi a wotkryćemi. Někotři měnja, zo móžeja swoju žadosć za žiwjenjom spokojić z tym, zo sahaja za wšelakimi blešemi z alkoholiskimi napojemi. Njewutraje hinak napjatosće swojeho žiwjenja. Alkohol da jim zabywać na prašenja, na horjo. Druzy pytaja přeco něšto noweho w žiwjenju. Měnja, zo je jich wšědne žiwjenje chude a wostudłe. Wěrne žiwjenje njejsu namakali, ale snadź so wone bórže z nowymi dyrdomdejemi započina.

Swjate pismo wě wo tym, zo ma kóždy čłowjek žadosć za žiwjenjom w sebi. Tola w nim njesteji, zo namaka čłowjek poľne, wěrne žiwjenje přez alkohol abo přez stajnje nowe dyrdomdeje. Wěrne źórto žiwjenja je Bóh sam. Na njeho ma być wusměrjene žedženje za žiwjenjom, na jeho lubosć, na jeho hnadu. Jeleń, kotryž pyta źórto, je symbol za čłowjeka, kotryž ma žadosć za Bohom. Swjaty Hawšтын je prajił: „Njeměrna je naša wutroba, doniž njewotpočuje w tebi.“

Hesło na lěto 2018 skedźbnja nas na to, zo chce Bóh nam lačnym ludžom dać žiwu wodu ze swojeje studnje. Zmysłapoľne žiwjenje so nadeńdže přez Bože słowo, přez lubosć, wěru a nadźiju. Wězo wuči nazhonyjenje tež, zo so wšitke sony njespělnja, zo so wšitka žadosć njedopjelnja, zo wostanje wšelaki njeměr w duši. Ale móžemy zwučować, so přeco zaso žiweje Božeje wody napić, mjenujcy so skrućić přez jeho słowo a w jeho słowje. A skónčnje směmy so dowěrić wulkemu cilej našeho zemskeho pućowanja: Mjenujcy zo docpějemy naposledk Božu wěčnosť, w kotrejž směmy so z jeho studnje wody žiwjenja napić. Lětno hesło so počahuje na spjelnjenje wšitkich žadosćow po tutym času w Božej wěčności.

Wažne je hišće poslednje słowo lětného hesła: darmo. To rěka, zo dóstanjemy žiwu wodu bjez swojeje zastužby abo bjez swojich skutkow. Wodu žiwjenja dóstanjemy z luteje hnady – wšojedne, što je do teho było.

Jan Malink

Žórto Habole pola Ankershagena

Foto: T. Malinkowa

Sněh w nazymje

Lube džěci, džensa sym wam mału rozprawu wo swojim přenim dožiwjenju ze sněhom w tutej zymje sobu přinjesła. Nó haj, njebě to poprawom w zymje, ale hižo loni w nazymje.

W oktobrze běch ze swojej přečelku Terezu zaso po swěće po puću. Terezu hižo

Maria a Tereza na wjersku hory w Georgiskej

Ducy po puću w sněze

znajeće z mojeje rozprawy wo Sri Lance. Tutón raz běchmoj sej do Georgiskeje dolećať. Georgiska leži mjez europskim a aziskim kontinentom. Wona mjezuje na Čorne morjo a je wobdata wot horinow Małeho a Wulkeho Kawkaza.

Naju přenja stacija bě stolica Tbilissi. Je to jara moderne město z mnohimi ortodoksnymi cyrkwami. Dale jědzechmoj z maršrutku (je to mały bus) přez Mały Kawkaz do Batumi při Čornym morju. Tam běše jara slónčnje a čopło. Ale kupać so přiwsěm njemóžachmoj. Woda bě namaj přezymna. W Batumi so rozsudžichmoj, dokal so dale podamoj. Naju wabješe někak 470 kilometrow zdalene město Stapanzinda, kotraž leži wosrjedź Wulkeho Kawkaza.

Přichodny dzeń podachmoj so při poľdnju při slónčnym wjedrje zaso z maršrutku podłu pobrjoha Čorneho morja a přez krajinu centralneje Georgiskeje do Tbilissija, wot tam wotjědže naju bus do Stapanzinda. W Tbilissiju běše hižo wječor. Wobstarachmoj sej na wikach hišće chačapuri (z twarožkom popječeny chléb) jako prowiant w busu. Wšako měješe jězba hišće tři hodžiny trać. Dokelž bě hižo čma, njemóžachmoj po puću ničo wot krajiny widžeć. Ale začuwachmoj wysoke horiny, dokelž bě jara zyma. Mučnaj docpěchmoj wo poľnocy naju cil. Spěšnje wobstarachmoj sej hišće šalku horceho čaja a lehnychmoj so do loža.

Na přichodnym dnju rano zahe wotučichmoj. Jako k swojim hosćicelam na snědań džěchmoj, nochcychmoj swojimaj wočomaj wěrić. Wokoło so wuhladachmoj hoberske hory, kotraž běchu ze sněhom pokryte. Tež před naju durjemi ležeše běta płachta sněha. Běše to wulkotny wokomik za naju. Po snědani pučowachmoj po zymskej krajiny na horu Kwemi Mta. To běše moje přenje dožiwjenje ze sněhom w lětušej zymje.

Přeju wam rjany zymski čas a wjele wjesela z wjele sněhom. **Waša Maria Wirtheč**

Ze sněhom pokryte horiny Wulkeho Kawkaza

Fota: M. Wirtheč

*Žohnowane a strowe nowe lěto 2018
přeje wšitkim čitarjam,
dopisowarjam a dobročelam
časopisa ewangelskich Serbow
redaktorka Pomhaj Bóh*

Nyšpor a hodownička

Katolska Budyska wosada přeprošuje ewangelskich Serbow na ekumeniski nyšpor njedzelu, 7. januara, w 14.30 hodź. do cyrkwy Našeje lubeje knjenje. W 15.30 hodź. přizamknje so tradicionalna hodownička na Benowej žurli Montessorijoweje žurle na Tzschirnerowej ze swačinu a hodownym programom.

Serbski wosadny zwjazk

Po cyrkwiskim zakonju wo serbskich naležnosćach Sakskeje wobsteji wosadny zwjazk, do kotrehož slušeja serbscy fararjo, wosadni (dwaj z kóždeje serbskeje wosady) a dalši powołani člonjo. Lětuša hłowna zhromadźizna budže sobotu, 27. januara, w 9.30 hodź. na Michalskej farje. Hosćo su wutrobnje witani.

Wosebite zarjadowanja 2018

- 27.01. sobota**
09.30 sobustawska zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka w Budyšinje
- 03.03. sobota**
13.30 džěłarnička serbskich Bjesadow na Horach pola Wojerec
- 02./03.06 sobota a njedzela**
Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń w Hodźiju
- 18.08. sobota**
13.00 swójbne pućowanje a dworowy swjedzeń we Wuježku
- 12.-14.10. pjatk do njedzele**
Serbski ewangelski kónc tydzenja w Hainewalde pola Žitawy
- 31.10. reformaciski swjedzeń**
14.00 hłowna zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa
- 15.12. sobota**
17.00 adwentny koncert Serbskeho gymnazija w Budyšinje

Přihot zhromadźizny

Předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka wuradźowaše kónc nowembra wo přichodnym džěle. W srjedžišću steješe přihot hłowneje zhromadźizny, kotraž so na 27. januara 2018 zwoła. Tam ma so tež hospodarski plan za lěto 2018 wobzamkněć, kiž bě knjeni Fischerowa z kasoweje centrale spřihotowała. Nimo teho wuradźowaše předsydstwo wo planach za Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 2018, kiž budže w Hodźiju. **Marka Maćijowa**

List Christianje Piniekowej ku kulowatemu narodnemu dnju

Luba Christiana,

wěš, až sy přédna byla, z kótarejuž som jano serbski komunikěrowała? W swójom mejlkowem kašćiku mam wušej 300 mejlkow, kótarež som Tebje póstala. Jano ta přédna jo nimska a jo z lěta 2014, ako som rowno zachopiła wuknuš serbsku rěc. Wěš hyšći, ako smej se wuměńitej naju měnjeni wo pšepódašu chósebuskeje Grodoweje cerkwy žydojskej wósaze? Sy skeptiska byla, snaž teke z wobmyslowanim, až serbske kšescijany hyšći žinsa žedno stawne zmakanišćo w měsće njamaju. Ale ako cłonk wósady Nimskeje cerkwy, do kótarejež jo něgajšna cerkwja Hugenotow słušała, som měnjecy był, až Bóžy dom wóstanjo Bóžy dom. Nimske a serbske nastupnosći su ze sobu pšecej spletane.

Sy raz groniła, až by bylo žiwne, gaby se rozgranjała nimski. Mě se žo rowno tak. Sy se pšecej za to zasajžala, až dolnoserska rěc njejo nic za suche wucbnice, ale se gózi za modernu a žywu wšednu konwersaciju. W tom som był a nadalej som Twój pilny wuknik. Dolnoserska rěc Tebje wjelgin na wutšobje lažy. Jo mě dłymoko gnuło, až teke w Górnej Łužicy nałožujuš dolnosersku rěc. Muse se pšiwucyš, kótara rěc jo hyšći wokoło Chósebuza žywa, sy groniła. Wót Tebje som wuknuł, kak wažna paritetnosć w Serbach jo.

Konfucius pišo: „Cłowjek se zdobrijo z drugim pšez kultiwěrowanu wuconosć. To jo ta droga spěchowanja cłowjecnosći.“ Ty sy była ta, kótaraž jo we formje basni nejlěpjej wugroniła, což serbska rěc za naju a wjele drugih na se ma: Z nimšćinu a englišćinu pšizoš do města a do Ameri-

Dr. Christiana Piniekowa Foto: W. Měškank

ki. Ale „ze serbsćinu pšizoš do wutšobje swójeje“ (Lenka: Zapózdžone wótegrono starkej. Mysli słowa zalětuju. Budyšin 2004). Jo, to jo dobry zakład za to, až „dožoš wšuzi a dalej“. Wšuzi, žož se luže žiwaju a mě se pšašaju, cogodla som bóžegodla serbski wuknuł, tu basej citěrujom. Som se tak zanurił do serbsćiny, až se wótergi juž wobrošuju na swóich studentow w serbskej rěcy město englišćiny. Wjaselim se na dalšne nimjerne wokognuše z basnjami wót Tebje.

Smej samskego lětnika, ale naju žywjenskej droze stej bylejš rozdělněj. Pšiznajom, až wjele z Twójeje biografije njeznajom. Póchadaš z wjelikeje Malinkec swóžyby. Sy mě raz wulicowala, až sy na Serbsku wušu šulu do Małeho Wjelkowa chójžila. W zapisku absolutowu budyšinkego Serbskego gymnaziuma namakajom w abiturnem lětniku Serbskeje rozšyrjoneje wušeje šule 1976: „číslo 994 – Malinkec, Christiana –

Budyšin“. Wót casa w žišecej žiwadłowej kupce pla LND sy swójo wumělcowe mě wuzwóliła. Ako wósymlětna sy grała wušej 20 razow mačku pčočku Lenku. Wěm, až sy studěrowala rušćinu a serbsćinu na lipšćańskej uniwersite a w literarnej wědomnosći promowěrowala. Wót lěta 2000 žětaš w Želanišću za serbske kubtańske wuwijanje w Chósebuze, lěpjej znate ako ABC.

„Bog jo našo dowěrjenje a móc, pomoc we wjelikich nuzach.“ To, což w psalmje 46 stoj, naju zjadnošijo. Wjelgin rad słuham na Twóje derje pšemyšlone Bóže słowa w Serbskem rozgłosu RBB. Fryco Rocha jo piša, chtož co, tomu njejo nic wobuzno. Žurne žěto za serbsku wósadu za Tebje wobuzne njejo, lěc cytanje na serbskich namšach, pisanje do casnikow a casopisow, organizatoriske žěto ako zastupna pšedsedarka Spěchowańskego towaristwa za serbsku rěc w cerkwi z. t. abo ako cłonk žěloweje kupki Serbska namša. Wjelgin pšipóznaty jo Twój angažement za spiwarske „Tyca“. Wjeliki projekt biblije 1868/2018 sy nawjedowala z boka našogo towaristwa.

Ten wušej naspomnjony chinški filozof pišo: „Ako pšenasćo běch, mója wóla se wusměri na wuknjenje. Z tšizásca stojach kšuš w žywjenu. Ze styržásca móje myśli njeběchu wěcej zmušone. Z pšězaset póznach wólu njebj. Ze šesćzaset wšo w mójima wušyma klincy pšijazne.“ (Konfucius, rozgrona)

Wutšobne glukužycenja ku kulowatemu narodnemu dnju! Daš Bog ší wobzwarnujo, až móžoš žycenjam Twójeje wutšobje slědowaš,
Hartmut S. Leipner

Sobustawska zhromadźizna Spěchowańskeho towaristwa

Na zwučenym terminje, sobotu do přenjeho adwenta, schadźowachu so cłonjo Spěchowańskeho towaristwa za serbsku rěc w cerkwi k swojej lětnjej sobustawskej zhromadźiznje. Tuta wotmě so w Měšćanskim muzeju w Choćeubuzu. Spócatnje rozprawješe předsyda dr. Hartmut Leipner wo džělawosći towaristwa w jubilejnym lěće reformacije. Po tym porěčeštar fararka Katharina Köhlerowa a farar Ingolf Kšenka wo dušepastyrskim džěle w serbskej wosadze. Wažnej a poradženej wjerškaj běšter serbska namša na Němskim cyrkwiskim dnju w Berlinje a Serbski ewangelski cyrkwinski džen w Tšupcu.

Po financnej rozprawje přizamkny so čita diskusija wo přichodnych předewzach. Po tym zo bě so poradžito, zo so serbske cyrkwiske džěto přez EKBO financuje, ma so koncepcija za Serbski wosadny centrum wudžělać. Dale chcedža delnjoserbske Ochranowske hesta za lěto 2019 přihotować. Džěta so tež na wudaću

Zhromadźizna Spěchowańskeho towaristwa za serbsku rěc w cerkwi 2. decembra 2017 w Měšćanskim muzeju w Choćeubuzu Foto: W. Měškank

delnjoserbskeje biblije, kotraž ma najprjedy w elektroniskej formje wuńć a pozdžišo w čišću. Za potrjebje serbskich namšow matej so spowědnej sudobi – keluch a patena – ze serbskim napismom wobstarać. W diskusiji so tež wo tym rěčeše, hač njebychu so husćišo serbske cyrkwiske dny

zhromadnje z wosadami w Delnjeje, srjedźnej a Hornjeje Łužicy přewjedli. Wo tym měto so dale přemyšlować.

Wuradźowanje, na kotrymž wobdžělštar so Mato Krygar a Měrcin Wirth z Hornjeje Łužicy, wotmě so w dobrym duchu a běše jara konstruktivne. **Měrcin Wirth**

Módro-złoto-módry džiw w Serbskim muzeju

*Heinkec farska swójba bohate zawostajenstwo Lipsčanskeje Sorabije
Budyskemu Serbskemu muzejej darila*

„SORABORUM SALUTI!“ abo skrótko „SS!“ – štož někak telko rěka kaž „Serbam k spomóženju!“ – steji w pyšnych pismikach na woponach z papy a blacha, na dolhej trubce, piwowym karančku a dalšich wěcach. Wosrjedź módro-złocaneho morja wuhladaš symbol serpa – mylnu interpretaciju mjena Serb. W oktobryje 2017 přijimowaše Serbski muzej sto lět stare wopomjenki Lipsčanskeje Sorabije do swojeje zběrki.

Darićel je farar n. w. Christoph Heinke, pochadźacy z Pretzschendorfa juhozapadne Drježdźan. Jeho džowka, Budyska fararka dr. Maria Heinke-Probst, bě srjedź junija na wodźenju Serbskeho superintendenta Jana Malinka po wustajeńcy „Pječ lětstotkow. Serbja a reformacija“ witrinu z eksponatami Lipsčanskeho Serbskeho resp. Łužiskeho předarskeho towarstwa, kiž so pozdžišo Sorabia mjenowaše, wuhladała a doma wo tym rozprawjała.

Kaž wšitcy swójbni bě dr. Maria Heinke-Probst z džědowymi dopomnjenkami na Sorabiju wotrostła. Znajachu studentske spěwy, wosebje štučku „Blau-gold-blauer Farbenzier weihn wir unser Leben!“. Wuznam towarstwa, kotraž bě 2016 swój 300lětny jubilej woswjećilo, pak njebě jim dotal wědomy. Zo je Sorabia najstarše serbske towarstwo a tež najstarše wostejace studentske zjednoćenstwo Němskeje, je wulki začíšć zawostajilo. Tak rozsudži so Christoph Heinke, Budyskemu Serbskemu muzejej a z tym Serbam darić studentske zawostajenstwo swojeho nana Horsta Heinke a wuja Waltera Kunde. Wobaj fararjeb běštaj wot lěta 1909 resp. 1910 z čonom Sorabije. Při přepodaću darow w Heinkec-Probstec bydlenju w Budyšinje prezentowaše so kopaće poľne blido

wopomnjenkow Lipsčanskeje Sorabije.

Kak pak přińdže samo na sebi němska swójba k Łužisko-serbskemu předarskemu towarstwu? To je džěl jeho stawiznow.

Wuwice předarskeho towarstwa

Hornjoserbskich studentow teologije wukmání w serbsčinje a w serbskim předowanju bě hłowny nadawk 1716 založeneho Serbskeho předarskeho towarstwa w Lipsku. Što pak činić, hdyž ličba člonow woteběra? Wot lěta 1755 přijimachu tuž studentow druhich studijných směrow a Delnjoserbow. Kónc 18. lětstotka přidružichu so Němcy z Łužicy a skónčnje wotewri so towarstwo 1846 studentam bjez Łužiskich korjenjow. Hišće w léce 1910 měješe po statutach znajmjeńša třecina člonow z Łužicy pochadžeć. Móžachu tole tež potomnicy „Sorabow“, kaž so sami mjenowachu, być abo tajcy, kiž běchu we Łužicy maturowali. Teologiski dorost z Łužicy, wosebje serbski, pak přeco zaso pobrachowaše. Za čas Horsta Heinki wobdžěli so na seminarje Sorabicuma, w kotrymž so tydžensce serbske rěčne zwučowanja wotměwachu, a na Serbskim blidže jenož horstka Serbow. Wona pak bě runohódny džěl mjeztym nimale přeněmčeneje Sorabije. Tak jewi so mjeno Serba Arnošta Wjezarja z Barta na trubce, kotruž dósta Horst Heinke jako rozžoňowaniski dar k hodam lěta 1912.

Z časopisa Sorabije woneho časa wučitaš, zo běchu Němcy na swojich serbskich załožićelow jara hordži. Wědomje běchu so 1909 za nowe mjeno Sorabia rozsudžili. Tehdy měješe korporacija česć, jako najstarša studentska zhromadnosć swjatočnosće 500lětného jubileja Lipsčanskeje uniwersity nawjedować.

Farar n. w. Christoph Heinke pokazuje woponaj Sorabije ze zawostajenstwa swojeho nana Horsta Heinke. Foto: A. Pawlikowa

Puč do Sorabije

Horst Heinke (1890–1969) narodži so w Mišnje a wotrosće w Drježdźanach. Jeho prjedownicy pochadźachu z Herwigsdorfa pola Lubija. Nan džětaše jako konduktor parnikow na Łobju a zahe zemřě. Za studij teologije njebě pjenjez, ale wosadny farar wobstara městno w Lipsku. Bě zbožowny připad, zo smědžeše sej jako famulus pola prof. Georga Heinricija, pozdžišeho rektora uniwersity, něšto přizasłužić. Tón mjenujcy w Sorabiji prawidlownje teologiske seminarje přewjedowaše. Snadž je Horst Heinke tak k towarstwu namakał. Nowačka, tak mjenowanu „lišku“ („Leibfux“), zawjedže do tradicijow Sorabije starši student Friedrich Ronneberger jako „panik“ („Leibbursche“). Tež Serbja tute swojorazne korporaciske tradicije z wulkej zahoritósću pěstowachu, kaž „Serbski komercnik“, knižka z wotpowědnym serbskim słowoskładom Arnošta Muki, přeradža.

Horst Heinke dožiwi tehdy złote časy korporacije, jako so dom Sorabije na Moltkovej (džensa A. Kästnerowa) natwari a jako zawjedžechu so naramjenjowje pasy w módro-złoto-módrej barbje, spominajo na barby Hornjeje Łužicy. Džiwaš so, kelko wšelakich objektow so z tutej barbu, z woponom a cirkłom Sorabije w Heinkec zawostajenstwje namaka. Zastup do Sorabije bě zwjazk za žiwjenje. Tež farar Horst Heinke wosta po studiju Sorabiji dale swěrnny. Jako tak mjenowanu „Stary knjez“ angažowaše so w Drježdźanskej filialnej sociće. Tajkich mějach po wšěch wjetšich ⇨

„Sorabojow“ w swjedženskej drasće 1911, wotlěwa Walter Kunde, Otto Fügner, Friedrich Ronneberger, senior Kurt Mielsch a Horst Heinke
Repro: Serbski muzej

⇒ městach w Sakskej a wězo tež w Budyšinje.

Dary přecelstwa

Darićelska kultura korporacije njeznaješe hranicow, hdyž džěše wo to, swoje mjezsobne přecelstwo zwuraznić: wizitne fota, wočinjak za listy w formje mječa, wottorhanska protyka, lampion, wězo tež wšo kołowokoło piwowych wječorkow, wat piwoweho jěža (škleńca) hač k piwowemu a winowemu cyplej (krótke paski přecelstwa, kiž nosyš při cholowach a z kotrymiž markěruješ swoju škleńcu).

Praša so wězo, što ma tole hišće z tradiciju předarskeho towarstwa a ze Serbami činić, hdyž so samo tesakowachu. Zabyć pak so njesmě, zo so njehladajo na zabawu tež chutnje džělaše. W teologiskich a w serbskich seminarach přihotowachu so studenća na pozdžiše žiwjenje a někotryčkuli slědžer na polu serbskeje řeče, basnik abo spisowaćel napisa tule swoje přenički.

Wosebite dary dóstawachu senior a sub-senior (přeni a druhi předsyda) kaž tež senior piwoweho blida, kiž nawjedowaše zabawne karančowanja, ke kotrymž tež Horst Heinke a Walter Kunde slušestaj. Ryzy muski swět dopušći k wěstym swjatočnosćam tež žónski přewod. Tak je mjezdarami pompadour-měšk z namolowanym woponom Sorabije.

Žiwa tradicija

Horst Heinke zmandželi so ze sotru swojeho přecela Waltera Kunde z Pretzsch-

Wnučki fararja Horsta Heinke, wobleceni z čapkami a módro-złoto-módrymi pasami Sorabije, zanjesu studentski spěw na swójnym swjedženju 1966, zady nich Horst Heinke (nalěwo) a Walter Kunde.

Foto: priwatne

dorfa a přewza farske městno přichodneho nana. Na zetkawanjach „Starych knjezow“ so dale wobdžěleše. Při tym drje sej druhy tež serbsku štučku zaspěwachu. W komersnym spěwniku z lěta 1908 a tež w nowonakładze z lěta 1925 namakaš mjenujcy spěw Handrija Zejlerja „Lubka lilija“. Zajimawe je tež, zo nadeńdže Serbski muzej lěta w archiwje Krajnocykrwinskiho zarjada w Drježdžanach w zawostajenstwje Sorabije prawdžepodobnje originalny rukopisny spěwnik basnika z wonym spěwom.

1936 bu Sorabia rozpušćena. W dopomjenkach Horsta Heinke pak bě dale žiwa. Škrički teologiskeje zahoritósce pře-

skočichu tež na džěci a wnučki. Syn Christoph Heinke bu farar, hačrunjež jemu w sowjetskim wobsadniskim pasmje studij zapowěchu, a tež toho džowka Maria Heinke-Probst a dalše wnučki studowachu w NDR teologiju, byrnjež jim kamjenje do puća kladli.

Sorabia w Münsteru jako „Landsmannschaft Sorabia-Westfalen“ a „Sorabija z.t.“ w Lipsku stej džens dwě njerunej sotře ze zhromadnymi korjenjemi. Wulkomyslny dar Christopha Heinke ma tež přichodnym generacijam wo hordej tradiciji sławneho studentskeho zjednoćenstwa powědać. **SORABORUM SALUTI!**

Andrea Pawlikowa

Počesćenje reformatora při Lutherowym pomniku

Na iniciatiwu gmejnskeho radźićela Lutza Kieschnicka su Martina Luthera skladnostnje lońšeho jubileja reformacije tež w Hornjohórcanskej gmejnje počesćili. Jako najpřihódniše městno za to běchu sej organizatorjo serbski Lutherowy pomnik na nawsy před Pinkec młynom w Debsecach wuzwolili. Počesćenje wotmě so njedzelu popołdnu, 17. septembra 2017. Swjedženisku narěč měješe Hórnjohórcanski wjesnjanaosta Thomas Polpitz, kotryž Lutherowy a džensniši čas do zwiska staji. Budestečanski farar Christoph Kästner pokaza w swojej narěči na zaslužby Luthera wo reformaciju cyrkwy a wo wuwicé němskeje řeče. Po tym wjesnjanaosta a farar zhromadnje nowu taflu wotkryštaj, kotraž je na podstawku historiskeho pomnika přičinjena. Dujerjo z Budestec kaž tež muski a šulski chór z Hornjeje Hórki zarjadowanje hudźbne wobrubichu. K zakončenju swjatočnosće sadźichu jablučinu, dopominajo z tym na znate słowa, kotraž so mylnje Lutherej připisuja: Byrnjež jutře swět zašoť, bych džensa hišće jablučinu sadźil.

Debsečanski Lutherowy pomnik je w swojich mjeztym wjac hač 130 lětach wobstaća hižo wospjet změny dožiwić dyrbať. Postajili běchu jón wjesnjenjo w léce 1883 skladnostnje 400. narodnin reformatora. Tehdy běchu sej za njón wosebje rjane městno wupytali, a to na wyšinje Pimpuso-

Debsečanski serbski Lutherowy pomnik z nowišimaj němskimaj taflomaj Foto: H. Gros

weje hory, z kotrejež skića so daloki wid do doliny Sprjewje a na Łužiske hory. Po boku pomnika stajichu kamjentnej ławce, zo bychu wopytowarjo wotpočnyć a rjany wuhladać wužiwać móhli. Pomnikaj běchu dali serbski napis: „K 400 lětnemu / narodnemu dnju / Dr. M. Luthera / 1883. / 10. Nov.“

Po přewróće wokoło lěta 1995 gmejna ležownosć z pomnikom priwatnikej předa. Na to pomnik z jeho městna wotwjezechu, wobnowichu a 3. oktobra 1999 na nowym městnje w dolinje Sprjewje napřečo Debsečanskemu młynej zaso zjawnosći přepodachu. Farar Traugott Lange z Budestec a serbski superintendent Siegfried Albert z Budyšina jón na swjedženskim zarjadowanju poswjećištaj. Zdobom přičini so na boku pomnika taflička z němskim přeložkom serbskeho napisma.

Nětk, po nimale dalšimaj lětdžesatkamaj, su něhdy rzy serbski pomnik dale přeněmčili. Nowa tafla na nim ma napiso: „1517-2017 / 500 Jahre / Reformation“. Ze serbskeho wida móže so tuta změna jenož wobzarować.

Trudla Malinkowa

Wutrobna lubosć čłowjeka změni

Před něšto časom přinjese mi DIE ZEIT (č. 38, september 2016) přílohu „Doctor“ do domu. Tam sej wučítach, štož běch sam na sebi dožiwił: Hluboka lubosć změni čłowjeka dočista, hač do samych bańkow.

Njebych wěrił, zo je samo tež wutroba do tuteho procesa zawjazana. Řeči wšak so wo „wutrobnej lubosći“. Je woprawdže tak, so piše, zo zamóže wutroba hormon Oxytocin wutworić, kiž so na derjeměće a strowotu čłowjeka wosebje spodobnje a na hojace wašnje wuskutkuje. Při košenju abo hdyž so wobjimamy, při seksualnosći abo tež při čěšenju so tutón hormon we wutrobje wutwori. Wutrobje to derje čini a wona tute pozitivne impulsy do čěta „zatwari“ a z tym cyłeho čłowjeka wožiwi, natwari a lěkuje.

Lubosć jako hojaca móc njeje nowe spóznaće. Wuwědomimy sej, zo mamy tuž swoje derjeměće zdžěla sami w ruce, hdyž z cyłej wosobu lubujemy. Lubosć so pak njehodži wunuzować abo kupić. Zo móžemy lubować, je dar – za mnje Boží dar. To dopóznać je wosobinski proces spóznananja, čerpjenja a pušćenja byt. Lubosć bě a je móc, kiž změni dušu a čěto – to džensa wěm.

Japoštoł Pawoł w 1. liscě na Korintiskich wo lubosći pisa. Štó sady 13. stawa njeznaje? Přinđže skónčnje na spóznaće, zo je hluboka lubosć něšto wosebite, bójske. Wšě wuprajenja Pawoła nochcu bjeze

wšeho podpisać. Lubosć wšo wodawa. Je to přeco móžno? Słůša k lubosći tež zawisć? Mnozy su tuteho mēnjenja. Diskutowach wosebje z mlodostnymi wo wuprajenjach Pawoła w powołańskej šuli Homburga. Zwěsćichu poněčim, zo hluboka lubosć čłowjeka změni abo zo to znajmjeńša zamóže.

Sam na sebi dožiwich, zo je lubosć mje změniła. Měnju, zo sym džensa hinaši čłowjek – miliši, sćerpliwiši, měrniši a tolerantniši. Prjedy běch husto na kóncu swojich mocow a k wšemu zwólniwy. Mjerzach so sam na so. W předzašłym lěće běchmój z mandželskej třiceći lět zbožownaj woženjenaj. Kajki to wulki dar! Wšako móža konstelacije w mandželstwje tež tajke być, zo niča a samo morja.

Božu lubosć, kotrejež potřejbamy, widzimy w Jezusu. Kotřiž jeho spóznaču a lubowachu, tym spožči Bóh nowe žiwjenje – zbožowne, strowe, wuspěšne abo znjesliwe. Teho, kiž so lubowany wě, teho spóznaješ. Njeje jenož sebjewědomy, sympatiski, wotewrjeny, pyta kontakty a wě, kak ma je hajić. Jemu su njewšědne a wosebite dary spožčene, kaž to Pawoł na Korintiskich pisa. Mnozy maja w džensnišim hróžbnym času nadžiju a mocy, njewšědne skutki dokonječ. Woni so njeboja čekancow, byrnjež wědža, zo su mjez nimi teroriscá. Woni pomhaja, byrnjež je jim jasne, zo to njeje w kóždym padže prawy puć. Dóstanu

Zbožowny posměwk

Foto: P. Wirth

dušine a čělně mocy za skutki lubosće, kiž jich samych změnja, sylnja, skruća, zmuža – haj, cyłeho čłowjeka přetworja.

Pytach za wobrazom k tutym słowam a namakach foto naju wnučka Sebastiana (3), kotrehož lube posměwknjenje namaj wutrobu hrěje. Wjeselimoj so na kóždy jeho wopyt.

Šwedske přistowo rěka: Sama zbožowna ta duša, kiž lubuje.

Pawoł Wirth

Adwentnička na Michalskej farje

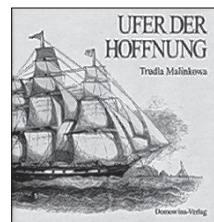

Po serbskich kemšach njedželu druheho adwenta swječachu serbscy wosadni w Budyšině a wokoliny swoju adwentničku na Michalskej farje. Za swjedźenske krytymi blidami při kofeju a slódnym přikusku, kiž běchu hospozy napjekli, knježeše mjez něhdže dwaceći wobdžělnikami čiča bjesada. Při swětle swěčkow sej zhromadźeni tež rjane adwentne kěrľuše zanjesechu a wo předewzacach přichodneho lěta zhonichu.

Foto: M. Wirth

Znowa nakładowane

Texas, Awstralska, Kanada – něhdže pjeć tysac Serbow wupućowa runja milionam tamnych Europjanow w 19. lětstotku do cuzeje zemje. Bolostna nuz

čěta a duše čěrješe jich z domizny do zamórskich krajow. Běše to puć, kiž Trudla Malinkowa w swojej, runje w třecim nakładze wuštej knize „Ufer der Hoffnung“ na jimace wašnje wopisuje. Wona podawa dokładny dohlad do přičinow wupućowanskeho hibanja, rozprawja wo horju doskónčneho rozzohnowanja z domizny, wo bēdže měsacy trajaceho přejězda na plachtaku a čěžkim započatku w cuzbje. Wosebitu hódnotu nabywa kniha z tym, zo su jej přidate karty, stare fota, mnohe originalne dokumenty kaž tež lisćiny z mjenami wupućowarjow. Nimo toho je awtorka do třećeho wudaća nowe dopóznaća zadžělała.

LND

Trudla Malinkowa, *Ufer der Hoffnung, Sorbische Auswanderer nach Übersee*, 3., wudospoł. nakł., 312 s., 66 čornobělych wobrazow, tři karty, kruta wjazba ze škitnej wobalku, 978-3-7420-1634-8, 16,90 €

„Džak wam! Měr nam!“

Pomniki za padnjenych Prěnjeje swětoweje wójny ze serbskimi napisami w ewangelskich Serbach (1)

Před sto lětami howrješe po Europje Prěnja swětowa wójna, kotraž sej tež w Serbach wjele woporow žadaše. W kolektivnym žarowanju so w powójnskich lětach w mnohich wsach a městach pomniki za padnjenych a zhubjenych stajachu – zwjetša w cyrkwi, na kěrchowje abo nawsy. W ewangelskich Serbach někotre z nich z dwurěčnym napisom wuhotowachu. Tute pomniki maja so w słowje a wobrazu skrótka předstajić. Zestajene su po alfabetiskim rjeźe wsow, hdžež su postajene.

Běłšecy

Gmejnje Běłšecy a Dženikecy stworištej swojim padnjenym impozantne wopomnišćo na wuběžku Łužiskich horin. Z powyšeneho městna wuchodnje Běłšec, kotremuž je so po wopomnišću spožčiło mjeno Pomnikowa hórka, skići so wopytowarjej wulkotny wuhlad na Budyšin a wokolinu, při jasnym wjedrje tež hač do Delnjeje Łužicy. Schodženki wjedu k čestnemu hajej, kiž je wot łamaných kamjenjow wobhodženy a w kotrymž sydom wulkich lipow stej. Hrdjaka w formje wutroby zwurazni lubosć žarowacych k swojim padnjenym swójbnym a wjesnjanam. Srjedź rondela pozběhuje so wysoki, z hory Pichowa pochadźacy zornowcowy kamjeń. Hłowne napisy na nim a na před nim stejacych tafalach su němske. Na bokomaj pak namakatej so serbskej napisaj. Na lěwej stronje stej štučka: „Wyšše hwězdných / swětlinow / Namka duša měr / a domiznu.“ Naprawo čitamy: „Za bratrow / žiwjenje su dali / Za wótcny kraj / so woprowali.“

Brězynka

Z drjewjanym plotom wobhodžene je wopomnišćo na nawsy w Brězyncy. Tři pomniki ze zornowca na nim steja. Mjez mjeńšimaj za wopory Druheje swětoweje wójny pozběhuje so wjetši za padnjenych z lět 1914–1918. Zestajeny je z na schodženkomaj wotpočowaceho kubusa, na kotrymž stej obelisk. Přednja strona je wozdobjena ze železnym křižom, kotryž je z hałžkomaj ławřenca a duboweho lisca wobwěnowany. Pod tym je čitać džesać mjenow z datami w polu padnjenych rjekow, kaž napis zwurazni. Na zadnjeje stronje stej němske wěnowanje, na prawym boku tež horunja němske a na lěwym boku serbske hrónčko: „WY ŠKITALI SĆE / DOM A KRAJ / WAM HORCY DŽAK / SO ZA TO PRAJ.“

Pomnik bě Brězyncanska gmejna postajić dała. Zhotowjeny bu z lužiskeho zornowca z jedneje z wokolnych skałow. Předewzaće nawjedowaše gmejnski předsteji-

ćer Liška, kotryž bě sam bratra we wójnje zhubił. Pomnik wotkry so njeźelu, 29. meje 1921, z němsko-serbskej swjatočnosću. Wosadny farar Awgust Mikela z Malešec jón poswjeći. Šulske džěci ze susodnje Delnjohórčanskeje šule pod nawodom wučerja Wróbla swjatočnosć ze spěwami a deklamacijemi wobrubichu.

Budestecy

Wopomnišćo za padnjenych Budestečanow namaka so na wosadnym pohrjebnišću. Wutworjene je na trochu powyšnym městnje, hdžež na stołpy zložena a połkruh tworjaca pergola pomjatny kamjeń wobrubu, na kotrymž kula z křižom leži. Na kamjenju su předku mjena 41 wójnskich woporow z Budestec napisane, zady stej wěnowanje gmejny. Na pergoli stej we wulkich pismikach čitać hronje: „ICH LEBE UND IHR SOLLT AUCH LEBEN – HORJEKACH JE WOTCNY KRAJ.“

Pomnik bě Budestečanska gmejna postajić dała. Poswjećenska swjatočnosć wotmě so njeźelu, 18. junija 1922. Pod zwonjenjom zwonow poda so swjędzorski čah na pohrjebnišću. Wosadny farar Moric Domaška měješe narěč w němskej a serbskej rěči. Gmejnski starši Pjetaš přewza wopomnišćo do hladanja gmejny.

W lěće 2009 da Budestečanska gmejna wopomnišćo wobnowi.

Budyšink

W Budyšinku stej wojski pomnik na južnym boku cyrkwy při kěrchowskej muri. Na schodženkomaj wotpočuje kubus, na kotrymž stej obelisk. Na přednjeje, sewjerneje stronje su w němskej rěči podate mjena padnjenych z wobeju wosadneju wsow: jědnaće z Budyšinka a štyri z Přiwćic. Njeboćičcy su tu pomjenowani jako rjekoj, kiž běchu na polu česće wostali. Na južnej stronje stej wěnowanje wosady, na zapadneje němske a na wuchodnje serbske hrónčko: „WY ŠKITALI SĆE / DOM A KRAJ / WAM HORCY DŽAK / SO ZA TO PRAJ!“

Pomnik je ze zornowca, kiž pochadza ze skały při puću do Plusnikec. Poswjećeny bu na reformaciskim dnju, 31. oktobra 1921, wot wosadneho fararja Božidara Dobruckeho. Serbsku narěč měješe farar Mrózak z Ketlic. Wjesnjanosta Herrmann přepoda pomnik do hladanja wosady. Serbske a němske spěwy swjatočnosć wobrubichu.

W zwisku z wobnowjenjom cyrkwy da wosada nazymu 2007 tež wojski pomnik wobnowi a wokolinu znowa nasadžeć.

Trudla Malinkowa

Pokročowanje w přichodnym čísle

Pomnik w Běłšecach

Foto: T. Malinkowa

Pomnik w Budestecach

Foto: T. Malinkowa

Pomnik w Brězyncy

Foto: T. Malinkowa

Pomnik w Budyšinku

Foto: A. Sureck

Powěšće

Za wobnowjenje Bartskich zwonow ma so hišće na 30 000 eurow swójskich srědkow nazběrać. Za tutón zaměr je spěchowanske towarstwo njedawno próstwy wo dary wokolnym předewzaćam napisalo. Na hodownych wikach druhu adwentnu njedzělu předawachu za nowe zwoy swěčki z pčolaceho wóska, poprjančki a wosebity drjewjany swěčnik, předstajacy Bartsku cyrkej a faru, wot kotrehož su jenož pjatnaće eksemplarow zhotowić dali. Tež w Grofic zahradnistwje w Barće swěčnik předawachu.

Foto: C. Schumann

Bart. Składnostnje lońšeho reformaciskeho jubileja sadžichu na bywšim starym kěrchowje při cyrkwi, kiž je džensa trawnik, Lutherowy dub. Dwanaće lět stary štom pochadza z Wendlerec štomownje we Wósporku. Sadžili su jón na předwječoru reformaciskeho dnja z nutnosću, kotruž dujerjo hudźbnje wobrubichu.

Wojerercy. Na titulnej stronje wosadneho lista wosadow Wojerercy a Čorny Chołmc za december 2017 a januar 2018 je zwobraznjena strona z přenjeho wudawka serbskeje biblije z lěta 1728. Eksemplar tuteje žadnjeje knihi chowa so we Wojerowskim farskim archiwje. Wosadny farar Heinrich Koch k temu pisa: „Stara biblija je jara wužiwana. Před 300 lětami je so wěšće tež na kemšach w měščanskej cyrkwi husto z njeje čitalo.“

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiaražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.

Lipsk. Poł lěttotka po zničanju tudyšeje uniwersitnej cyrkwe su nowotwar přenju adwentnu njedzělu, 3. decembra 2017, poswjećili. Na swjedženskich kemšach wobdžělichu so sakski krajny biskop Carsten Rentzing a prezident krajneho sejma Matthias Rößler. Štyridnjowske swjatočnosće zakónčichu so 4. decembra z „dies academicus“ k 608lětnemu wobstaću uniwersity. Nowy twar ma so z dobom jako cyrkej wysokešulskeje wosady a jako awla za zarjadowanja uniwersity wužiwać.

Dešno. Po dołholětnjej tradiciji je chór Łužyca tež přenju adwentnu njedzělu 2017 popołdnu w Dešnjanskej cyrkwi wuhotował adwentne spěwanje. Zaklinčeli su nimo serbskich adwentnych a hodownych kěrlušow tež pěsnje w druhich słowjanskich rěčach. Na sydomdžesat wopytowarjow bě koncert přiwabił. Spěwanju přizamknjachu so hodowna wustajeńca w domniskim muzeju, hodowne wiki a adwentska hra w cyrkwi.

Slepo. Tradicionelnje přenju adwentnu njedzělu su w Slepjanskej cyrkwi džěćetko wužohnowali. Fararka Jadwiga Malinkowa wužohnowa je na kemšach k jeho službje we wsy. Popołdnu wopyta džěćetko ze swojimaj přewodnicomaj wobdžělnikow serbskeho wosadneho popołdnja na Slepjanskej farje. Tradiciju wužohnowanja džěćetka bě wosadny farar Matej Handrik před 99 lětami zahajił.

Kulow. 8. decembra měješe Bratrowstwo, towarstwo Serbow w Kulowskej wosadze, swoju hłownu zhromadźiznu. Po towarstwowym džělu přednošowaše Serbski superintendent Jan Malink wo wuwicu ewangelskich Serbow wot reformacije do přitomnosće. Zložil so při tym na knihu „Pjeć lěttotkow. Serbja a reformacija“, kotraž bě w měrcu 2017 wušła. Přednoškej přizamknjachu so zabawny džěl z hodownymi a zymskimi spěwami.

Choćebuz. W Ewangelskem centrumje na Gertraudtowej wotmě so 11. decembra zhromadźizna džěloweje skupiny Serbska namša. Sobustawojo dorěčachu so na plan delnjoserbskich cyrkwinich zarjadowanjow lěta 2018 a dopřihotowachu poslednje organizatoriske nadrobnosće za kemše přeni džen hód w Serbskej cyrkwi w Choćebuzu.

Dary

W nowembru je so darilo za Serbske ewangelske towarstwo 50 eurow (za džěto z džěćimi) a 20 eurow a za Pomhaj Bóh 50 eurow. Bóh žohnuj dary a darcjelow.

Spominamy

Před 50 lětami, 28. januara 1968, zemrě farar **Bohuměr Rejsler** w Budestecach. Rodženy jako syn fararja w Mittweida wopyta wón gym-

nazij w Grimma a studowaše teologiju w Lipsku. Za čas studija nawukny pola serbskeho wyšeho fararja Morica Domaški w Budestecach serbsku rěč a so jako wikar pola fararja Jana Křižana w Klukšu w njej wudospołni. Wot 1930 skutkowaše jako duchowny w Minakale. Tehdy woženi so z wučerku Hanu Domašec, jeničkej džowku serbskeho wyšeho fararja z Budestec. 1935 powołachu jeho do Slepoho, hdžež sej spěsnje dowěru tamnišich wosadnych zdoby. Jako sobustawa Wuznawarskeje cyrkwe a swěru serbsce předowaceho fararja jeho nacionalsocialisća 1938 z wosady a pozdžišo z Łužicy wupokazachu. Skutkowaše w Šleskej, doniž njedyrbješe do wojakow. Po wójnje bě wot 1947 hač do swojeje smjerće farar w Budestecach, hdžež bě z dobom z poslednim serbskim wosadnym duchownym. T.M.

Přeprašujemy

- 07.01. 1. njedzela po Třoch kralach**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
14.30 ekumeniski nyšpor w cyrkwi Našeje lubeje knjenje w Budyšinje, přizamknje so hodownička Budyskeje katolskeje wosady na Benowej žurli
- 21.01. 2. njedzela po Třoch kralach**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)
- 27.01. sobota**
09.30 sobustawska zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka w Budyšinje na Michałskej farje
- 04.02. Sexagesimae**
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)